

चतुर्थो पाठो । राहुल सुत्तं ।

पालि तिपिटकात 'सुत्तनिपात' नावाचा प्राचीन गाथांचा एक संग्रह असून तो 'सत्तपिटका'च्या 'खुद्दकनिकाया'त समाविष्ट केला आहे. प्रस्तुत सुत्तामधून तथागत बुद्धांनी आयुष्मान राहुलला सांसारिक कामना व इच्छा-आकांक्षांना दूर सारून निब्बाण (निर्वाण) प्राप्त करण्याच्या हेतूने सतत उद्योगी आणि प्रयत्नशील राहण्याचा उपदेश केला आहे.

बुद्धः - “कच्चि अभिण्हसंवासा, नावजानासि पण्डितं ।
उक्काधारो मनुस्सानं, कच्चि अपचितो तया” ॥१॥

राहुलः - “नाहं अभिण्हसंवासा, अवजानामि पण्डितं ।
उक्काधारो मनुस्सानं, निच्चं अपचितो मया” ॥२॥

बुद्धः - “पञ्च कामगुणे हित्वा, पियरूपे मनोरमे ।
सद्धाय घरा निक्खम्म, दुक्खस्सन्तकरो भव ॥३॥

मित्ते भजस्सु कल्याणे, पन्तं च सयनासनं ।
विवित्तं अप्पनिग्घोसं, मत्तञ्जू होहि भोजने ॥४॥

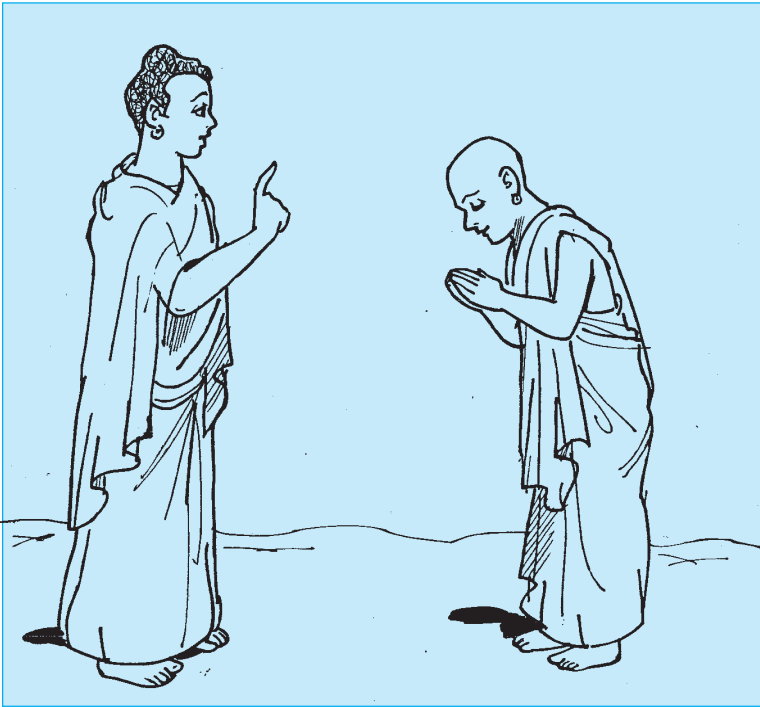
चीवरे पिण्डपाते च, पच्चये सयनासने ।
एतेसु तण्हं माकासि, मा लोकं पुनरागमि ॥५॥

संवुतो पातिमोक्खस्मिं, इन्द्रियेसु च पञ्चसु ।
सति कायगता त्यत्थु, निब्बिदाबहुलो भव ॥६॥

निमित्तं परिवज्जेहि, सुभं रागूपसज्झितं ।
असुभाय चित्तं भावेहि, एकगं सुसमाहितं ॥७॥

अनिमित्तं च भावेहि, मानानुसयमुज्जह ।
ततो मानाभिसमया, उपसन्तो चरिस्सती” ति ॥८॥

(संदर्भग्रंथ - सुत्तनिपातो - चूळवग्गो)

सद्वृत्त्यर्थः (शब्दार्थः)

उक्क (स्त्री.) - मशाल, उल्का, प्रदीप

निक्खम्म (पू.क्रि.) - गृहत्याग करून, घरातून निघून जाऊन,
घर सोडून

मत्तञ्जू (वि.) - मात्रज्ञ, प्रमाण कळालेला, मात्रा जाणणारा

पञ्चकामगुण (पुं.) - पाच इंद्रियसुखे

अन्तकर (वि.) - शेवट करणारा

विवित्त (वि.) - एकटा, एकांतात

पच्चय (पुं.) - हेतू, कारण, उद्देश

मा - (अ.) - नको, नाही

परिवर्ज्जेहि (आ.दु.ए.व) - त्याग कर, दूर ठेव

चरिस्ससि (चरति, क्रि.) - विचरण करशील

मा लोकं पुनरागमि - पुन्हा या जगात येऊ नकोस

अनिमित्तं - निब्बाण, निर्वाण

अभ्यास ****

१. खालील प्रश्नांची मराठीमध्ये उत्तरे लिहा.

(१) तथागत बुद्धाने राहुलला कोणता प्रश्न विचारला ?

(२) तथागत बुद्धाने राहुलला कोणता उपदेश केला ?

टिपणे

- मनाची एकाग्रता, इंद्रियांवर नियंत्रण कसे करावे.
- वयवृद्धत्वापेक्षा ज्ञानवृद्धत्व मोठे आहे. यासाठी सतत प्रयत्नशील राहणे.

